מחוון למורה

מחוון: ברית בין הבתרים: "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה"

1. א-ו: זרע ככוכבים ("כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ"); אברם שואל "מַה־תִּתֶּן־לִי"; ה' מוציאו החוצה ומראה לו את הכוכבים. ז-כא: הארץ ("לָתֶת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת, לְרִשְׁתָּהּ"); אברם שואל "בַּמָּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה"; ה' כורת איתו ברית בין הבתרים.
2. אברם מרגיש בדידות וחשש: יש לו ניצחון ועושר אבל אין לו בן, ויורשו יהיה עבד ("וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי, יוֹרֵשׁ אֹתִי"). אחרי שסירב לשלל, השאלה היא מה הטעם בשכר בלי המשך.
3. רש"י: ה' חשב לאברם את האמונה לזכות ולצדקה. רמב"ן: אברם חשב שההבטחה היא צדקה (חסד) של ה', שאינה תלויה בזכויותיו, ולכן היא בטוחה. הרמב"ן שואל "וְאֵינִי מֵבִין מָה הַזְּכוּת הַזֹּאת".
4. בברית קדומה הצדדים עוברים בין חלקי בעלי חיים וכך מקבלים על עצמם את חומרת הברית (השוו ירמיהו לד, יח). כאן רק האש, סמל ה', עוברת: ה' לבדו מתחייב, ואברם רק מקבל.
5. הארץ לא תינתן לזרע אברם לפני שחטאי יושבי הארץ יתמלאו: ההבטחה פועלת בתוך סדר מוסרי, ולא על חשבון יושבים שעדיין לא נענשו.
6. על הזרע לא ביקש אות, ועל ירושת הארץ ביקש. תשובה מנומקת, למשל: הארץ מיושבת בעמים אחרים ותלויה בהתנהגות הצאצאים, ולכן נראתה לו פחות ודאית.
7. תשובה טובה: אברם מביע ספק וכאב (ב, ח), ובכל זאת מאמין (ו); רש"י: האמונה כזכות; רמב"ן: אמונה בצדקת ה' ולא בזכויות עצמו; ההבטחה כוללת שעבוד (יג) ואברם מקבל אותה. ניקוד מוצע: פסוקים 6, המחלוקת 6, יג-טז 4, עמדה 4.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, רד"ק וספורנו מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה' מובא בכתיב ה'. ממלכתי: סיפורי אברהם (בראשית יב-כה) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי ודיון ערכי); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, רד"ק, ספורנו); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.